

Голіна Володимир Васильович,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: golina1935@gmail.com
ORCID 0000-0001-9166-3472

doi: 10.21564/2414–990x.138.103952
УДК 343.97

ОБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стаття присвячена подальшому дослідженню теоретичних і прикладних питань, пов'язаних із проблемою об'єкта запобігання злочинності.

Ключові слова: дослідження; теоретичні і прикладні питання; об'єкт запобігання злочинності; об'єкт запобіжного впливу.

Голіна В. В., доктор юридических наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, Національний юридический університет імені Ярослава Мудрого, Україна, г. Харків.
e-mail: golina1935@gmail.com ; ORCID 0000-0001-9166-3472

Объект предупреждения преступности как фундаментальная криминологическая проблема

Статья посвящена дальнейшему исследованию теоретических и прикладных вопросов, связанных с проблемой объекта предупреждения преступности.

Ключевые слова: исследование; теоретические и прикладные вопросы; объект предупреждения преступности; объект предупредительного воздействия.

Постановка проблеми. Система запобігання злочинності як різновид соціального управління складається з таких взаємодіючих елементів, як суб'єкт і об'єкт, на який і спрямована його запобіжна діяльність. Ефективність функціонування зазначеної системи, а отже, і запобіжного впливу суб'єктів, залежить від рівня розробки теоретичних і прикладних питань фундаментальної проблеми об'єкта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях сучасних вітчизняних і деяких зарубіжних кримінологів (О. М. Бандурка, О. М. Джужа, В. М. Дрьомін, Л. М. Давиденко, Г. Г. Смирнов та ін.) лише вживається у контексті джерела, без пояснень, термін «об'єкт», під яким розуміються причини й умови, інші детермінанти злочинності. Окремі аспекти проблеми саме

об'єкта запобігання злочинності розглядалися у роботах В. С. Батиргареевої, В. В. Голіни, Б. М. Головкина, А. П. Закалюка, С. М. Іншакова, Н. М. Кулакової, О. М. Литвинова, С. С. Шрамко та ін. Однак цими розвідками розглядувана проблема не вичерпана. Не вирішена досі низка важливих питань щодо становлення поняття об'єкта, еволюції уявлень про нього, природу і класифікацію феномену запобіжного впливу, його мети, тривалості, кінцевого результату тощо.

Метою статті є подальше поглиблене дослідження теоретичних і прикладних питань проблеми об'єкта запобігання злочинності.

Виклад основного матеріалу. Як ми вже вказували, терміном «об'єкт (предмет)» позначається існуючий поза нами і незалежно від нашої свідомості зовнішній світ, матеріальна діяльність; предмет, як складова частина зовнішнього матеріального світу; предмет пізнання і діяльності людини, суб'єкта [1, с. 448]. Це більш філософське розуміння об'єкта. У кримінології цей термін отримав дещо інше змістове забарвлення. Він з'явився у щойно відродженій вітчизняній кримінології (60-ті роки ХХ ст.) у 70-х роках у роботах відомих на той час учених Г. А. Авансова, К. Є. Ігошева, Г. М. Міньковського та інших, які вели плідний пошук явищ, процесів та їх зв'язків, що створюють злочинну детермінацію, і намагалися, з одного боку, широкий діапазон цих явищ і процесів охопити більш ємним теоретичним поняттям, а з іншого – пристосувати його для профілактичної діяльності органів внутрішніх справ, включивши в нього, окрім причин й умов злочинності, криміногенних факторів, причинно-наслідкового комплексу, криміногенні детермінанти і кореляти, а також певні території (наприклад, ринки), контингенти осіб з антисупільними поглядами, пережитки минулого тощо. Однак, як бачимо, і тоді, як, до речі, й зараз, немає єдиного розуміння об'єкта запобігання злочинності. Наведемо для прикладу деякі міркування вчених щоб зрозуміти, що і саме визначення поняття об'єкта запобіжного впливу і, головне, його конкретизація для потреб запобіжної діяльності відповідних суб'єктів викликає певні труднощі і сумніви стосовно адекватності відображення в науковому понятті сутності криміногенного феномену.

Так, Г. А. Аванесов виокремлює загальний і індивідуальний об'єкти запобіжного впливу. Загальний об'єкт – це складне явище, елементами якого є окремі особистості, групи осіб, їх соціальне середовище, фактори, причини, умови. Індивідуальний об'єкт – конкретні особистості [2, с. 444–445]. З точки зору К. Є. Ігошева, об'єктами запобіжного впливу виступають матеріальні й духовні явища та чинники, що перебувають у прямому або опосередкованому причинно-наслідковому зв'язку зі злочинністю, різними злочинами і особистістю злочинця. Ними можуть бути процеси і чинники соціально-економічного, ідеологічного, соціально-психологічного та іншого характеру, а також конкретні індивіди як носії суспільних відносин та середовище, що їх формує [3, с. 26–27]. К. Є. Ігошев наголошує на тому, що об'єкт і причини – поняття не тотожні, хоча й близькі. Взаємозв'язок і взаємодія об'єктів, досягаючи певного потенціалу, створюють причини й умови, а також причинно-наслідкові комплекси, які або виявляються у кожному конкретному випадку, або існують теоретично у виді

типових «наборів» негативних явищ, що детермінують видові злочини (вбивства, тяжкі тілесні ушкодження, крадіжки та ін.). На думку Г. М. Міньковського, об'єкт кримінологічного запобігання – це соціальне утворення, яке складають: негативні суспільні відносини у сфері виховання, що утруднюють формування соціально-корисних якостей і полегшують дію чинників, здатних створювати антисуспільну настанову особистості; пережитки минулого у свідомості і вчинках людей (пияцтво, дармоїдство, аморальність тощо); окремі особистості або контингенти осіб, правосвідомість яких спотворена антисуспільними поглядами; конкретні злочини, сукупність видів і груп злочинів; певні території та ін. [4, с. 10–20]. Що стосується об'єкта запобіжного впливу на індивідуальному рівні, то, за висновками А. П. Закалюка, ними є поведінка і спосіб життя осіб з високою імовірністю вчинення злочину; їх соціальні риси, які відображають антисуспільну спрямованість; соціально значущі при формуванні і реалізації останньої деяких психофізичних особливостей індивідів; несприятливі умови мікросередовища та індивідуального буття; інші довготривалі діючі обставини, що визначають криміногенну ситуацію і полегшують вчинення злочинів [5, с. 84]. Цікавим є зауваження Ф. А. Лопушанського, який пропонує виокремлювати з множини детермінант злочинності найбільш суттєві і значущі, які мають чітко виражену криміногенну спрямованість і виступають як об'єкт впливу [6, с. 42–43].

Серед сучасних кримінологів слід навести деякі міркування О. М. Литвинова. Він стверджує, що об'єкт запобігання злочинності – це те, на що безпосередньо впливають суб'єкти з тим, аби зменшити кількість правопорушень, запобігти конкретному реально можливому злочину, попередити його або припинити його вчинення. Для суб'єктів запобігання злочинності велике значення має правильний вибір об'єкта кримінологічного впливу, проблема якого є «ключовою з точки зору ідеології, політики, стратегії і тактики» відповідної діяльності [7, с. 80–81, 82]. Але далі цього твердження автор не пішов і змістовно об'єкт запобіжного впливу, на жаль, не розглядає.

У зв'язку з цим доречно звернути увагу наукової спільноти на те, що у сучасній вітчизняній кримінології майже відсутня наукова полеміка з фундаментальних її питань. Кожен учений пише своє. Однак наукова істина народжується і набирає аксіоматичність у наукових дискусіях. Ми неодноразово у своїх роботах (монографіях, підручниках, статтях, тезах) порушували проблему об'єкта запобігання злочинності [Див.: 8; 9; 10; 11], проте колективного її обговорення на науково-практичному рівні до цього часу немає. Між тим, стає очевидним, що без вчення про об'єкт запобіжного впливу, вміння виокремити його з множини детермінант злочинності, знайти у об'єктів «точки уразливості» не може предметно і повноцінно розвиватися як теорія, так і вдосконалюватися практика запобігання злочинності, яка здатна діяти більш-менш результативно, коли перед її суб'єктами виступають не абстрактні «причини й умови», «причинно-наслідкові комплекси» тощо, а реальні матеріальні і духовні фрагменти буття і свідомості. Це, до речі, одна з головних умов затребуваності кримінології

практикою протидії злочинності. Актуальною стає вимога, що будь-який суб'єкт повинен досконало знати об'єкт, з яким маєш справу. Це правило однаковою мірою значуще як для великих колективних суб'єктів запобігання злочинності, що діють у загальнодержавному масштабі (наприклад, уряд), так і для окремих виконавців низового рівня, скажімо, конкретного співробітника органів внутрішніх справ [12, с. 107].

Вітчизняний досвід, а також міжнародна практика запобігання та протидії злочинності описують, аналізують, групують велику множину різних за природою походження, розвитком, сферою дії, стійкістю і тривалістю існування, «географією» проявів тощо негативних явищ й процесів матеріального і духовного характеру, пов'язаних із функціонуванням держави, суспільства, людей, завдяки яким відновлюється і поширюється такий різновид соціальної практики, яку В. М. Дрьомін назвав «кримінальною практикою людей» [13, с. 107], що на масовому рівні створює такий суспільний феномен, як злочинність, і запускає механізм злочинної поведінки на індивідуальному рівні. Стає більш-менш зрозумілим, що поняттям «об'єкт» охоплюється комплекс взаємодіючих негативних явищ, частина з яких тисячоліттями створювалася людством у процесі свого існування, або біопсихологічних і фізіологічних недосконалостей людини. Запобігання має спрямовуватися на, так би мовити, обмеження, руйнування, захист від цього комплексу, запобігання його створенню і взаємодії усіх цих явищ, що його утворюють. Складнощі полягають у тому, що науці не завжди відомі ці конкретні явища, точніше, специфіка їх дій, що нерідко зводить нанівець запобіжні зусилля, оскільки їх здійснює або неналежний суб'єкт, або вживається навіть не той різновид заходів запобіжної діяльності, або (можливо) суспільство ще не «дозріло» запобігти проявам того чи іншого об'єкта. Виникає й інша проблема – достатність такого запобіжного впливу. Тобто в арсеналі запобігання не вистачає відповідного ресурсного забезпечення.

Отже, у найзагальнішому розумінні об'єкт запобігання злочинності – це окремі чи взаємопов'язана сукупність негативних явищ і процесів реальної дійсності матеріального й духовного характеру, різні за генезою, часом виникнення, сферою буття і свідомості, формами й ступенем інтенсивності проявів своїх властивостей, поширеністю, існування і різнобічний вплив яких призводить до відтворення на суспільному рівні злочинності як соціального явища кримінальної практики, а на індивідуальному – виникнення масової деструктивності, небезпечної поведінки людей, кримінальної мотивації, наміру, прийняття рішення на вчинення злочину та їх реалізацію. Таким чином, об'єкт має певну генеруючу силу впливу на суспільні відносини, внаслідок чого вони деформуються і, у свою чергу, псуєть людську правосвідомість чи не сприяють її зміні у позитивному напрямку. Людина потенційно стає суспільно небезпечною, кримінально мотивованою, криміногенною. Наведене визначення поняття об'єкта – лише спроба наблизитися до його розуміння і, одночасно, стимулювати подальше розроблення цієї складної фундаментальної кримінологічної проблеми, пристосовуючи її до практичного використання.

У наукових публікаціях систему соціально негативних явищ і процесів, частина яких потенційно стає об'єктами запобігання злочинності, наділяють епітетом «криміногенний», правомірність вживання якого ми неодноразово досліджували у низці робіт [напр., див.: 9, с. 49–53 та ін.]. На наш погляд, криміногенність – це кримінологічно значуща властивість саме об'єкта запобігання злочинності, яка характеризує встановлену дослідженнями взаємозалежність об'єкта й певних видів і груп злочинів, злочинності взагалі, а також суспільно кримінально загрозливий, небезпечний стан явища, процесу, особи, середовища. Така його властивість виявляється через силу впливу об'єкта на правосвідомість людей, здатність такого об'єкта (об'єктів) зумовлювати кримінальну практику. Це означає, що окремим явищам, процесам, рисам особистості, стану навколишнього середовища, видам поведінки, при всій їх негативності, не властива криміногенність. Лише у своїй сукупності вони можуть досягати певного ступеня криміногенності. Криміногенність будь-якого об'єкта запобігання злочинності має варіативний характер і може бути відображена кількісно-якісними показниками: ступінь криміногенності (висока – низька); криміногенний набір (більший – менший); криміногенний інтервал (ближче – далі у системі детермінації злочинності і її проявів).

Ступінь криміногенності – показник, яким визначається міра цієї властивості в об'єкті, більша чи менша здатність його впливу формувати певний стан суспільства, який у науці отримав назву «криміналізм» (О. М. Дрьомін, О. М. Костенко, М. В. Романенко та ін.), та утворювати причинно-наслідкові зв'язки. Про криміногенність об'єкта та її ступінь свідчить отримана інформація, оскільки такий об'єкт виявляє себе зовні, стає для спостерігача помітним. Чим частіша ця «помітність» конкретного об'єкта спостерігається серед комплексу кримінологічних детермінант, тим вищий ступінь його криміногенності й навпаки. Наприклад, за даними офіційної кримінально-правової статистики, у 50 % випадків учинення злочинів на побутовому рівні криміногенність осіб підвищував алкоголізм [14].

Криміногенний набір – структурний показник криміногенності об'єкта. Відомо, наприклад, що початок злочинного шляху підлітків звичайно зумовлюється одночасною чи послідовною дією набору з трьох-п'яти явищ, які самі по собі мають низький ступінь криміногенності або взагалі його не мають (погана успішність у школі, несприятлива обстановка в сім'ї, пропуски занять, відставання у навчанні, сумнівні розваги тощо), але їх збіг перетворює підлітка у криміногенну особу.

Криміногенний інтервал позначає «місце» у причинно-наслідковому ланцюгу того чи іншого негативного явища. За результатами нашого спостереження, алкогольне обстеження особистості побутового злочинця має вирішальне значення при розслідуванні вбивства і нанесення тяжких тілесних ушкоджень [15, с. 12].

Об'єкти запобігання злочинності доцільно згрупувати за критерієм їх природи. На основі такого підходу можна виокремити з певною часткою умовності три групи криміногенних об'єктів: 1) соціальні; 2) правові; 3) психогенні.

Група криміногенних об'єктів соціального характеру має широке коло: від негативних явищ на рівні держави, суспільства до криміногенних явищ і властивостей конкретної особи (алкоголізм, наркоманія, люмпенізація, проституція, безпритульність, безробіття, бідність, віктимна поведінка, кримінальна субкультура, конфліктність, дармоїдство, моралізм тощо). У групу криміногенних об'єктів правового характеру включаються явища, витоки яких лежать у сфері правових відносин, недосконалостей, грубих помилок, протиправних дій, необґрунтованого, несвоечасного, некомпетентного, кон'юнктурного регулювання суспільних відносин на різних рівнях соціального і духовного буття людей (скажімо, у сфері тарифів за послуги, податків, господарської діяльності, оплати праці, пенсійного забезпечення, земельних відносин та ін.). Група криміногенних об'єктів психогенного характеру охоплює ті генетичні, фізіологічні, психологічні, психопатологічні, психіатричні аномальні явища, котрі дезорганізують суспільне життя і спілкування, деструктивно впливають на процеси нормальної соціалізації і ресоціалізації особи, перешкоджають їй чи обмежують її здатність адекватно оцінювати свої та інших вчинки і діяти на основі такої оцінки (наприклад, вандалізм, фанатизм, агресія, аномалії психіки і фізіології, педофілія, гомосексуалізм, акцентуації, статеві відхилення, деякі захворювання та ін.). Більш детальна конкретизація об'єктів запобігання злочинності виходить за межі цієї статті.

Уважний читач помітив, що у тексті статті вживаються поняття: «об'єкт запобігання злочинності» і «об'єкт запобіжного впливу». На наш погляд, це різні поняття, хоча й близькі. Відмінність понять закладена у словосполученні «запобіжний вплив».

Слово «вплив» означає «дію, яку певна особа чи предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета, тиск діяння», «сила влади, авторитету» [16, с. 382; 17, с. 751]. У рамках комплексного підходу до вивчення і вирішення питань запобігання і протидії злочинності П. П. Осипов під системою впливу на злочинність (СВЗ) розуміє складне утворення, цілісну й упорядковану сукупність соціальних інститутів, організація і діяльність яких мають основним соціальним призначенням внесення позитивних змін у майбутній стан злочинності. Сукупність прогнозованих, запланованих, отриманих позитивних змін стану злочинності створює запобіжний ефект як важливу характеристику результату діяльності СВЗ [18, с. 15]. С. М. Іншаков вважає, що будь-яка дія на суспільно небезпечне явище (запобігання, боротьба, контроль) є впливом. Вплив передбачає певний об'єкт. Необхідність визначення об'єкта запобіжного впливу виникає з потреб практики, для якої конкретизація об'єкта є запорукою ефективного результату діяльності. Концепція впливу на злочинність дозволяє синтезувати об'єкти, на які має бути спрямована активність практиків, усі криміналізовані суспільно небезпечні діяння і криміногенні чинники. Мета впливу на злочинність – зменшення сумарної небезпеки у суспільстві [19, с. 115]. Учені-психологи розрізняють такі види психологічних впливів: інформаційно-психологічний – це вплив словом (переконання, інформування, наві-

ювання та ін.); психогенний – фізичний вплив на мозок людини (лоботомія); психоаналітичний – вплив на підсвідомість людини терапевтичними засобами; нейролінгвістичний – вплив, що змінює мотивацію людини через внесення до її свідомості спеціальних лінгвістичних програм з метою панування над нею; психотропний (парапсихологічний, екстрасенсорний) – вплив на людину шляхом передачі інформації через неусвідомлюване сприйняття; психотропний – вплив на психіку людини за допомогою медичних препаратів, хімічних і біологічних речовин та ін. [20, с. 96].

Вплив – це постійні або термінові активні інформаційні, демонстративні, силові дії (різні за походженням) або їх сукупність у виді здійснення суб'єктами запобігання злочинності стосовно криміногенних об'єктів конкретних заходів. У будь-якому разі вплив – науково обґрунтований процес, метод, заходи, через які, як очікується (планується), криміногенні об'єкти зазнають позитивних змін. Хоча такого результату можна не досягнути. Запобігання злочинності – це пошук ефективного впливу і не слід боятися поразки, якщо заходи не спрацювали. Тому можуть бути різні обставини, не обов'язково кримінологічні.

Ще раз підкреслюємо, що вплив на «багатоярусний» об'єкт недостатньо пізнаний, і невідпрацьований механізм його дії потребує кримінологічних досліджень, наукових пошуків і експериментів. Практично дуже важливо вичленувати ті чи інші криміногенні об'єкти з детермінаційного комплексу. Ось чому актуальною проблемою в кримінології є розробка теорії кримінологічної класифікації злочинів, завдяки якій їх множинність упорядковується, конкретизується, що дозволить більш рельєфно визначити матеріальні або духовні детермінаційні джерела тих чи інших, схожих між собою за критерієм класифікаційного розподілу, злочинів Особливої частини Кримінального кодексу України.

Таким чином, запобіжний вплив є тиском, цілеспрямованим зусиллям відповідного суб'єкта (суб'єктів) на максимально конкретизований, реально уразливий для нього (них) криміногенний об'єкт, що без комплексних наукових методик, програм зробити непросто.

Викладене вище не претендує на адекватне визначення поняття «запобіжний вплив». Однак ми маємо на меті звернути увагу фахівців (теоретиків і практиків) на обсяг, зміст, види цього комплексного поняття, яким охоплюються знання про об'єкт, суб'єкт, запобіжний вплив, запобігання злочинності, методи запобігання, стратегії запобігання злочинності.

Отже, об'єкт запобігання злочинності являє собою узагальнене формалізоване соціальне поняття структурованих негативних явищ, яким відображається певний фрагмент реальної дійсності, визнаних суспільством соціально небезпечними і безпосередньо або опосередковано пов'язаних зі злочинністю та її проявами. Певна частина таких явищ здавна відома, а інші відродилися або поновилися (алкоголізм, наркоманія, вандалізм, віктимізація, експансія, насильство, обман, психічні аномалії, тероризм, «біле рабство», торгівля людьми,

бідність, безпритульність, безробіття, сепаратизм та ін.). Це, так би мовити, «фасад» явища.

Що стосується поняття «об'єкт запобіжного впливу», то це конкретизований елемент (елементи) об'єкта запобігання злочинності, що є умовою (умовами) його існування і поширення. Наведемо лише один приклад із зарубіжної практики боротьби зі злочинністю.

У деяких країнах широко відомий результативний підхід запобігання побутовому насильству шляхом реалізації «Програми вибору» – нетрадиційного ненасильницького методу навчання способам контролю гніву і побудови нормальних взаємовідносин у побуті та сім'ї. Ця Програма розрахована на 12 тижнів і складається з 48 навчальних годин. Вона містить блок інструкцій для тих, хто був арештований за побутове насильство або побиття поза побутом. Програма ґрунтується на науковому дослідженні професора М. Хендерхот (США), результати якого викладені у книзі «Вибір: припинення зловживанням у інтимних стосунках». Чимало учасників цієї програми змінили свої погляди і поведінку у міжособистісних відносинах [21, с. 3–8]. У цьому прикладі (до речі, чудовий зразок використання результатів наукових досліджень!) об'єктом запобігання злочинності є побутово-сімейне насильство, а об'єктом запобіжного впливу – свідомість і воля правопорушників. Якщо взяти, наприклад, такий різновид злочинності проти власності, як кишенькові крадіжки, то тут об'єктом запобігання злочинності буде різновид професійної злочинності – кишенькові крадіжки, а об'єктами запобіжного впливу – свідомість потенційних жертв і фінансові установи країни щодо максимального скорочення готівкового обігу.

Тобто, якщо об'єкт запобігання злочинності, як правило, завжди відомий і криміногенний, то об'єкт запобіжного впливу таких властивостей може не мати.

Подальше дослідження фундаментальної проблеми об'єкта запобігання злочинності має вирішальне значення для побудови в країні професійної і спеціалізованої системи суб'єктів запобігання та протидії злочинності.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про таке.

По-перше, об'єкт запобігання злочинності – це поняття, яким охоплюються матеріальні і духовні носії детермінант злочинності та її проявів. По-друге, об'єкт запобігання злочинності завжди має таку головну властивість, як криміногенність, що обумовлює кримінальну практику людей, і завдяки чому такий об'єкт (об'єкти) при дослідженні спостерігається у причинно-наслідковому зв'язку. По-третє, сутність запобігання злочинності полягає в обмеженні або усуненні криміногенної дії об'єкта. Тому максимальна конкретизація об'єкта, визначення його характерологічних властивостей і уразливих місць слугує розробці відповідних стратегій і руйнуючих об'єкт заходів, а також концентрації зусиль суб'єктів запобіжного впливу на головних напрямках запобігання та протидії злочинності. По-четверте, тільки реальне, контрольоване, достатньо ресурсно забезпечене запобігання злочинності в країні сприятиме розвитку вчення про об'єкт запобігання злочинності і запобіжного впливу.

Список літератури:

1. Словарь иностранных слов / под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной, Ф. Н. Петрова и Л. С. Шаумяна. 6-ое изд., перераб. и доп. Москва: Сов. энциклопедия, 1964. 784 с.
2. Аванесов Г. А. Криминология и социальная профилактика: монография. Москва: Акад. МВД СРСР, 1980. 526 с.
3. Игошев К. Е., Шмаров В. В. Социальные аспекты предупреждения правонарушений (проблемы социального контроля). Москва: Юрид. лит., 1980. 176 с.
4. Миньковский Г. М. Предмет криминологической профилактики преступлений и некоторые проблемы ее эффективности. *Вопросы борьбы с преступностью*. Москва: Юрид. лит., 1972. Вып. 17. С. 11–20.
5. Закалюк А. П. Предмет индивидуальной профилактики преступлений в свете учения о личности преступника. *Теоретические проблемы учения о личности преступника*. Москва: Изд-во Всесоюз. ин-та по изуч. причин и разраб. мер предупреждения преступности, 1979. С. 84–91.
6. Предупреждение семейно-бытовых правонарушений / отв. ред. Ф. А. Лопушанский. Москва: Наука, 1989. 233 с.
7. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2008. 446 с.
8. Голина В. В., Колодяжний М. Г., Шрамко С. С. та ін. Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід: монографія / за заг. ред. В. В. Голині, М. Г. Колодяжного. Харків: Право, 2017. 284 с.
9. Голина В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посібник. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
10. Голина В. В. Объект предупреждения преступности: понятие и свойства. *Борьба зі злочинністю та права людини*. Одеса: Фенікс, 2006. С. 46–52.
11. Голина В. В. Запобіжний вплив як категорія теорії і практики запобігання злочинності. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 31. Харків: Право, 2016. С. 28–40.
12. Смирнов Г. Г. Причинный комплекс преступности как объект криминологического предупреждения. *Правоведение*. 2005. № 2. С. 104–117.
13. Дремин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества: монография. Одесса: Юрид. лит., 2009. 614 с.
14. Експрес-інформація про стан злочинності на території України за 12 міс. 2007, 2008, 2009 / Департ. інформ. технологій. Київ: 2008, 2009, 2010.
15. Голина В. В. Попередження тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи: навч. посібник. Харків: НЮАУ, 1997. 52 с.
16. Новый тлумачний словник української мови: в 3-х т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Аконіт, 2004. Т. 1. 927 с.
17. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР, Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Т. 1. Київ: Наук. думка, 1970. 799 с.
18. Комплексное изучение системы воздействия на преступность (методологические и теоретические основы) / под. ред. П. П. Осипова. Ленинград: Изд-во Ленинград. ун-та, 1978. 150 с.
19. Иншаков С. М. Воздействия на преступность. Характеристика. *Российская криминологическая энциклопедия* / под. общ. ред. А. И. Долговой. Москва: НОРМА-ИНФРА М, 2000. 808 с.
20. Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Авдеева Г. К. та ін. Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції: монографія / за ред. В. Ю. Шепітька, В. А. Журавля. Харків: Апостіль, 2017. 260 с.
21. Борьба с преступностью за рубежом (по материалам зарубежной печати) [Ежемесячный информационный бюллетень]. Москва: ВИНТИ. 1997. № 2. С. 3–8.

References:

1. Slovar' inostrannyh slov. I.V. Lehina, S.M. Lokshinoj, F.N. Petrova, L.S. Shaumjana (Ed.) (1964). Moscow: Sov. jenciklopedija [in Russian].

2. Avanesov, G.A. (1980). *Kriminologija i social'naja profilaktika*. Moscow: Akad. MVD SRSR [in Russian].
3. Igoshev, K.E., Shmarov, V.V. (1980). *Social'nye aspekty preduprezhdenija pravonarushenij (problemy social'nogo kontrolja)*. Moscow: Jurid. lit. [in Russian].
4. Min'kovskij, G.M. (1972). *Predmet kriminologicheskoy profilaktiki prestuplenij i nekotorye problemy ee jeffektivnosti. Voprosy bor'by s prestupnost'ju*. Moscow: Jurid. lit., 17, 11–20 [in Russian].
5. Zakaljuk, A.P. (1979). *Predmet individual'noj profilaktiki prestuplenij v svete uchenija o lichnosti prestupnika. Teoreticheskie problemy uchenija o lichnosti prestupnika*. Moscow: Izd-vo Vsesojuz. in-ta po izuch. prichin i razrab. mer preduprezhdenija prestupnosti, 84–91 [in Russian].
6. *Preduprezhdenie semejno-bytovyh pravonarushenij*. (1989). F. A. Lopushanskij (Ed.). Moscow: Nauka [in Russian].
7. Lytvynov, O.M. (2008). *Sotsial'no-pravovyj mekhanizm protydyi zlochynnosti v Ukraini*. Kharkiv: Khark. nats. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
8. Holina, V.V., Kolodiaznyj, M.H., Shramko, S.S. et al. (2017). *Hromads'kist' u zapobihanni i protydyi zlochynnosti: vitchyzniansyj ta mizhnarodnyj dosvid*. V.V. Holina, M.H. Kolodiaznyj (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
9. Holina, V.V. (2011). *Zapobihannia zlochynnosti (teoriia i praktyka)*. Kharkiv: Nats. iuryd. akad. Ukrainy [in Ukrainian].
10. Holyna, V.V. (2006). *Ob'ekt preduprezhdenija prestupnosti: poniatye y svojstva. Borot'ba zi zlochynnistiu ta prava liudyny*. Odesa: Feniks, 46–52 [in Russian].
11. Holina, V.V. (2016). *Zapobizhnyj vplyv iak katehoriia teorii i praktyky zapobihannia zlochynnosti [Preventive impact as a category of crime prevention theory and practice]. Pytannia borot'by zi zlochynnistiu – Issues of Crime Prevention*. Kharkiv: Pravo, 31, 28–40 [in Ukrainian].
12. Smirnov, G.G. (2005). *Prichinnij kompleks prestupnosti kak ob'ekt kriminologicheskogo preduprezhdenija. Pravovedenie*, 2, 104–117 [in Russian].
13. Dremine, V.N. (2009). *Prestupnost' kak social'naja praktika: institucional'naja teorija kriminalizacii obshhestva*. Odessa: Jurid. lit. [in Russian].
14. *Ekspres-informatsiia pro stan zlochynnosti na terytorii Ukrainy za 12 mis. 2007, 2008, 2009 / Depart. inform. tekhnolohij*. Kyiv: 2008, 2009, 2010.
15. Holina, V.V. (1997). *Poperedzhennia tiazhkykh nasylnyts'kykh zlochyniv proty zhyttia ta zdorov'ia osoby*. Kharkiv: NYuAU [in Ukrainian].
16. *Novyj tлумachnyj slovnyk ukrains'koi movy. (Vols. 1–3); Vol. 1. (2004). V. Yaremenko, O. Slipushko (Eds.)*. Kyiv: Akonit [in Ukrainian].
17. *Slovnyk ukrains'koi movy. (Vols. 1–11); Vol. 1. (1970). AN URSR. Instytut movoznavstva; I.K. Bilodid (Ed.)*. Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
18. *Kompleksnoe izuchenie sistemy vozdejstvija na prestupnost' (metodologicheskie i teoreticheskie osnovy)*. (1978). P.P. Osipov (Ed.). Leningrad: Izd-vo Leningrad. un-ta [in Russian].
19. *Inshakov, S.M. (2000) Vozdejstvija na prestupnost'. Harakteristika. Rossijskaja kriminologicheskaja jenciklopedija*. A.I. Dolgova (Ed.). Moscow: NORMA-INFRA M [in Russian].
20. Shepit'ko, V.Yu., Zhuravel', V.A., Avdieieva, H. K. et al. (2017). *Innovatsijni zasady tekhniko-kryminalistychnoho zabezpechennia diial'nosti orhaniv kryminal'noi iustytysii*. V.Yu. Shepit'ko, V.A. Zhuravel' (Eds.). Kharkiv: Apostil' [in Ukrainian].
21. *Bor'ba s prestupnost'ju za rubezhom (po materialam zarubezhnoj pechati) [Ezhemesjachnyj informacionnyj bjulleten']*. (1997). Moscow: VINITI, 2, 3–8 [in Russian].

Golina V. V., Doctor of Law, Full Professor, Full Professor of Department of Criminology and Penitentiary Law, corresponding member NAPrN Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: golina1935@gmail.com ; ORCID 0000-0001-9166-3472

Object of crime prevention as a fundamental criminological problem

Object of crime prevention is one of the main elements of the system of crime prevention, subjects of which can't function efficiently and carry out their tasks without a comprehension of the object's concept and genesis, its characteristics, classification, that needs a fundamental both theoretic and applied researches.

Some aspects of the object's problem had been investigated by criminologists of soviet and postsoviet period. But they considered the object of crime prevention as a synonym of a concept of «reasons and conditions» of crime.

The goal of the article is to research issues, connected with the problem of crime prevention and prevention influence more detailed.

Based on the analysis of scientific works of such criminologists as H. A. Avanesov, H. M. Min'kovs'kiy, K. Ye. Ihoshev, A. P. Zakaliuk and others, the author concluded, that the concept of "the object of crime prevention" came on in the 70th of XX century and typically had been distinguished like a generalized concept of different negative phenomena and processes; groups of criminogenic persons; branches of national economy, territories, microenvironment etc., which are aggravated by crime marks. On the assumption of practice, especially prevention activity of the Ministry of Internal Affairs' bodies, the concept «an object» is more capacious and understandable instead of abstractive and abstruse concept of «reasons, conditions, correlates», «cause to effect» etc.

There is a difference between the object of crime prevention and the object of preventive influence. These concepts are close, but not identical. The object of crime prevention are criminogenic phenomena, which in various ways determines types or groups of crime (alcoholism, drug addiction, prostitution, neglect, poverty, unemployment, mercenary criminality, crimes against public safety, vandalism, pedophilia, defects of the legal adjusting and a lot of others). The object of preventive influence is a subjectified activity of subjects. It means on which specific and science defined phenomena their preventive efforts are direct. Such phenomena, as usual, have a negative, but not criminogenic character.

As a conclusion of research the author underlined the necessity of further research of the problems of crime prevention.

Keywords: research; theoretic and applied issues; the object of crime prevention and the object of preventive influence.

Надійшла до редколегії 12.06.2017 р.